

Clara en Ayse zijn te bang om te praten

Sommige ouders zijn blij als hun kind eens vijf minuten zwijgt, Jessie en Annick zouden er alles aan doen opdat hun dochters eindelijk eens iets zéggén. Clara en Ayse, beiden zeven, lijden aan praatangst. 'Maar volgens sommigen zijn het gewoon koppige en onbeleefde kinderen', zeggen hun mama's.

Selectief mutisme heet de praatangst waar Clara en Ayse tegen vechten. Naar schatting zeven op de duizend kinderen lijden hieraan, maar het probleem en de behandeling blijven vaak onbekend bij hulpverleners, merkt **psychologe Goedele Vandewalle** van de vereniging Selectief Mutisme Vlaanderen op. Zij trekken nu aan de alarmbel, in de hoop meer erkenning te krijgen. 'Heel vaak wordt het verward met verlegenheid', legt Vandewalle uit. 'Of men denkt dat het kind gewoon te koppig is om te praten. Maar een verlegen kind kijkt de kat uit de boom en komt nadien wel los. Deze kinderen niet. Thuis praten ze vaak honderduit, maar in andere situaties geven ze geen kik. Ze willen vaak wel praten, maar kunnen het niet omdat ze schrik hebben. De kinderen zeggen zelf dat de woorden vastzitten in hun keel.'

Jessies dochter is in behandeling bij een logopedist. 'Beetje bij beetje zien we resultaat, maar we beseffen dat het een proces van jaren zal zijn.'

'Op kamp heeft ze eens
**VIER VOLLE DAGEN
 GEZWEGEN'**

Perfectionistisch

Wat precies de oorzaak is van deze angststoornis - want dat is het wel degelijk - is nog niet bekend, maar wel blijkt het in de meeste gevallen om erg perfectionistische kinderen te gaan, die schrik hebben om fouten te maken. Zelf had Goedele de voorbije jaren al zo'n twintig kinderen in begeleiding. 'Er zijn gevallen waarbij het selectief mutisme spontaan geneest. Bijvoorbeeld wanneer het kind van school

verandert. Maar de meeste kinderen met deze stoornis hebben wekelijkse cognitieve gedragstherapie nodig. Het begint met leren blazen, de lippen tuiten en fluisteren, pas dan volgt het praten. Ouders en leerkrachten worden ook actief in de begeleiding betrokken. Gemiddeld duurt het één tot drie jaar eer we resultaat hebben en daar wringt het schoentje, want zo'n wekelijkse therapie is voor veel ouders onbetaalbaar.'

Gefluisterd

Ook de zevenjarige Clara uit Maldegem, die op school weigert te praten, is in behandeling, zij het bij een logopediste. 'En beetje bij beetje zien we resultaat', zegt **mama Jessie Allemeersch**. 'Tijdens de eerste sessie kon ze haar lippen al bewegen, de tweede keer heeft ze gefluisterd en nu kan ze zelfs al een paar zinnen lezen. Het klinkt hoopvol, maar we beseffen dat het wellicht een proces van jaren zal zijn.'

'Clara zegt niks in de klas. De juf moet soms een kwartier lang ja-nee-vragen stellen om te weten wat er met haar aan de hand is'

Overdag, op school, praat Clara niet. Geen woord. 'Maar 's avonds is ze niet stil te krijgen', zegt Jessie. 'We zijn blij als het acht uur is en ze gaat slapen. Dan is het toch even stil. Want na zo'n hele dag zwijgen, wil ze 's avonds op korte tijd al die indrukken eruit gooien.'

Op school zegt ze dus heel de dag niets? (schudt het hoofd) In de eerste kleuterklas maakte de juf zich nog geen zorgen. Er zijn wel meerdere kinderen verlegen of stil. Maar toen Clara tegen de kerstvakantie van de tweede kleuterklas nog altijd niets had gezegd, moesten we op gesprek. Noch de juf, noch haar klasgenootjes hadden haar stem al gehoord.

Hoe communiceerde ze dan?

Met gebaren, door dingen aan te wijzen of door met haar hoofd 'ja' te knikken en 'nee' te schudden. Maar wij hadden daar geen idee van, want thuis gedroeg ze zich helemaal anders. Wij kenden alleen de praatgrage Clara, die 's avonds geen seconde zwijgt. Uiteindelijk

Thuis, bij haar ouders en broertje, praat Clara honderduit, maar in de klas blijft ze stil.

ik heb thuis een
boekje om de tafels
te lezen en daarom
kan ik al de tafels
ik moet van hier door
heben want want ik
heb thuis een boekje om
de tafels te oefenen.
ik ben mijn pen te kwijt
morgen ik ga naar school

Clara weigert in de klas hardop voor te lezen. 'De juf mag haar stem niet horen', zegt Jessie.

Selectief mutisme

► zijn we begin de derde kleuterklas bij een goede psychologe terechtgekomen, die haar aan het praten kreeg. In elk geval toch tegen één klasgenootje, al fluisterend. En toen we eindelijk zover waren, was de derde kleuterklas al volledig voorbij.

Praat ze nog altijd met dat vriendinnetje?

Nee, bij de overstap naar het eerste leerjaar werden ze gescheiden, ze zaten elk in een andere klas. Tegen haar juf zei Clara enkel het hoogstnodige, bijvoorbeeld wanneer ze echt dringend naar het toilet moest. Luidop lezen deed ze niet, vragen beantwoorden evenmin. Bij de zorgjuf las ze wél luidop en daar is het misgelopen.

Hoe bedoel je?

Die had tegen de psychologe gezegd dat Clara wel tegen haar sprak, waardoor de therapie veel te vroeg werd stopgezet. Maar Clara sprak helemaal niet met de zorgjuf, ze communiceerde enkel non-verbaal. Sindsdien zegt ze niets meer op school. Ook bij de zorgjuf leest ze niet meer luidop. Zelfs wanneer ze naar het toilet moet, zal ze niets zeggen. De juf moet soms een kwartier lang ja-nee-vragen stellen om te weten wat er aan de hand is. Als noodoplossing hanteren ze nu een schriftje.

En werkt dat?

Ja, hoewel dat natuurlijk geen constructieve oplossing is. Voor de school is Clara lang geen prioriteit geweest, zij hebben liever tien Clara's in de klas dan tien drukke ADHD-kindjes. Gelukkig is er sinds dit schooljaar een nieuwe directrice met wie we een goed contact hebben, want zoals het nu gaat, kan het niet langer. Hoe gaat mijn dochter ooit spreekbeurten geven, mondelinge

Annick's dochter Ayse praatte wel als kleuter, maar in het eerste leerjaar klapte het meisje dicht.

examens afleggen, solliciteren...

Leest ze thuis wel hardop?

Ja, en ik heb haar al eens gefilmd terwijl ze aan het lezen was. Maar dat heeft ze niet graag. 'Ik wil niet dat je dat aan de juf toont', zei ze toen. De juf mag haar niet horen spreken. (stil)

Waarom zwijgt ze eigenlijk?

Naar de precieze oorzaak wordt nog altijd gezocht. Het is alleszins een vorm van angst, hoewel Clara geen bang kind is. Deze zomer heeft ze bijvoorbeeld zelf gevraagd om op kamp te mogen, terwijl ze daar helemaal niemand kende. Vier dagen lang is ze van huis weg geweest, vier dagen heeft ze geen woord gezegd. En toch heeft ze van die vakantie genoten. Dat zagen de kampeiders aan haar gezicht en dat konden wij nadien ook horen in de auto toen we haar gingen oppikken.

Da's knap van haar, dat ze dat dan toch durft.

(knikt) Maar anderzijds wil ze niet meer naar verjaardagsfeestjes gaan. Voor haar verjaardag hadden we achttien

'Ik sta erop dat Ayse dank u zegt als ze in de winkel iets krijgt, anders lijkt het alsof ik een ongemanierde dochter heb'

kindjes uitgenodigd. Nadien werd ze ook op enkele feestjes gevraagd, maar na twee keer gaf ze aan dat ze niet meer wil gaan omdat de kinderen toch niet met haar spelen.

Zij vinden haar waarschijnlijk koppig.

En op dat onbegrip botsen we wel vaker. Een koppig en onbeleefd kind, vinden velen haar. Bijvoorbeeld wanneer ze in de winkel niet eens 'dank u' zegt wanneer ze een snoepje krijgt. Of niet vriendelijk 'goeiedag' zegt. 'Komaan Clara, zeg nu eens iets', beginnen sommigen dan. Maar dat werkt enkel averechts. Wanneer ze die druk voelt, klapte ze helemaal dicht.

Geen mannen

Ook Annick De Pauw uit Goor-eind, die net als Jessie een

dochter met selectief mutisme heeft, krijgt elke dag met dat onbegrip af te rekenen.

'Daarom hebben wij nu duidelijke afspraken gemaakt met Ayse (7) en onze omgeving. Wanneer wij een uitstapje maken, krijgt zij enkel een drankje wanneer ze het zelf bestelt. En zolang ze maar één woord moet zeggen, lukt dat in de meeste gevallen.'

Als kleuter sprak Ayse nog, zij het enkel met haar selecte clubje vriendinnen. Maar in het eerste leerjaar klapte het meisje dicht. 'Ze kregen een meester en Ayse heeft het niet zo op mannen begrepen. Ook tegen de jongens in haar klas praat ze niet. Ze gaat erg af op het uiterlijk van mensen, hoe grof dat ook mag klinken. Toen ze naar een logopediste met kort haar ging, boekte ze geen vooruitgang. Nu hebben we een andere, met lange blonde lokken. Die vindt ze wel oké. Maar wegens de hoge financiële kost hebben we sinds kort de therapie moeten stopzetten.'

Is ze binnen de familie dan ook zo kieskeurig?

Tegen mijn schoonouders praat ze en tegen mijn moeder. Maar mijn zus of mijn vader krijgen geen woord uit haar. En onze grootouders ook niet. Mijn man z'n grootmoeder is deze zomer overleden. Ayse heeft nooit tegen haar gesproken.

Da's erg.

(knikt) Ze heeft haar stem enkel gehoord wanneer Ayse op een familiefeestje tegen mij of haar oma sprak. Wanneer mijn grootmoeder bij mijn moeder is, bellen ze soms naar hier. Aan de telefoon praat Ayse wel honderduit. Wanneer mijn moeder de telefoon dan op luidspreker zet, kan mijn grootmoeder ook nog eens haar stem horen. Maar Ayse weet niet dat ze meeluistert.

Heeft haar praatangst impact op haar ontwikkeling?

Jawel, Ayse was best een zelfverzekerd kind, een voortrekker zelfs. In de kleuterklas bepaalde zij vaak wie met welke pop mocht spelen. Nu volgt ze gewoon de rest, ze neemt geen initiatief meer. En ook haar schoolresultaten lijden onder haar praatangst. Extra uitleg vragen wanneer ze iets niet begrijpt, durft ze niet. En ook wanneer ze een vraag van een toets niet snapt, zwijgt ze. Terwijl andere kinderen gewoon de juf roepen, laat zij die vragen open.

Hoe reageert de school daarop?

Daarin hebben we geluk, deze school is al vertrouwd met selectief mutisme. In het zesde leerjaar zit een meisje met hetzelfde probleem. Haar meester van vorig jaar zei mij: 'Tegen juni kraken we een fles champagne, dan zal ze wel praten'. Helaas is die fles champagne er nooit gekomen. Eender wat hij probeerde, Ayse bleef zwijgen. Tijdens de speeltijd speelt ze nu en dan een spelletje met twee

vriendinnetjes en haar juf, in de hoop dat ze zo haar vertrouwen kunnen winnen. Maar tot op heden heeft ze daar nog nooit een woord gezegd, of toch niet bewust.

In het eerste en tweede leerjaar hebben ze toch veel leestesten. Hoe verloopt dat dan?

Tijdens de leesmomenen zitten ze in groepjes van vier. Om beurten lezen ze een stukje voor. Wanneer het aan Ayse is, leest ze in stilte haar stuk. Luidop lezen op tijd, zoals vroeger, doen ze op deze school niet meer. De kinderen moeten in stilte een tekst lezen en nadien vragen beantwoorden. Da's dus een meevaller voor ons.

Gaat ze graag naar school?

Nee, maar ze weet dat het belangrijk is. Verjaardagsfeestjes daarentegen, daar geniet ze wél van. Maar ik geef haar dan boterhammen mee, anders eet ze niets omdat ze niks durft te vragen.

Waar heb jij het het moeilijkst mee?

Dat ze zelfs in de winkel niets zegt. Misschien zijn sommige ouders blij dat hun kind in de winkel stil is, maar wanneer je kind helemaal niets zegt, levert dat ook gênante situaties op. Wanneer ze een snoepje of zo krijgt, sta ik erop dat ze 'dank u' zegt, maar dat gebeurt niet altijd. En dan lijkt het alsof ik een ongemanierde dochter heb.

Denk je nooit: 'Verdorie Ayse, spreek nu toch eens'?

Mijn man windt zich daar wel eens in op, hij is zelf erg mondig en denkt dat Ayse gewoon te koppig is om te praten. Maar ik was vroeger ook erg verlegen, dus ik begrijp haar. Het zit echt wel diep en Ayse beseft dat het leven makkelijker zou zijn mocht ze nu en dan eens iets zeggen. Maar het lukt haar gewoon niet. ■ KATHLEEN VERVOORT